

Sygn. akt VI ACa 1738/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Klimowicz – Przygódzka

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SO del. – Marcin Łochowski (spr.)

Protokolant: – sekr. sąd. Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 17 września 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa T. Z.

przeciwko (...) z siedzibą w W. (Królestwo Niderlandów)

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 26 czerwca 2013 r.

sygn. akt III C 1053/08

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) w punkcie pierwszym oddala powództwo;

b) w punkcie drugim zasądza od T. Z. na rzecz (...) z siedzibą w W. (Królestwo Niderlandów) kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od T. Z. na rzecz (...) z siedzibą w W. (Królestwo Niderlandów) kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1738/13

UZASADNIENIE

T. Z. wniosła przeciwko pozwanemu (...) z siedzibą w W. w Holandii pozew o pozbawienie wykonalności tytułu egzekucyjnego – wyroku Sądu Rejonowego w Legionowie z 25 kwietnia 2005 r., sygn. akt II K 243/00, zaopatrzonego wobec powódki w klauzulę wykonalności w dniu 9 lutego 2006 r., co do majątku objętego wspólnością majątkową powódki i jej męża A. Z. ewentualnie – na wypadek zakończenia postępowania w sprawie o zniesienie wspólności majątkowej małżeńskiej, sygn. akt III RC 269/06 – o pozbawienie tego tytułu wykonawczego wykonalności wobec

powódki – małżonki dłużnika. Jako podstawę prawną powódka wskazała art. 843 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 3 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa jako bezzasadnego, a nadto zmierzającego do pokrzywdzenia wierzyciela oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy pozbawił wykonalności w całości w stosunku do T. Z. wyrok Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 25 kwietnia 2005 r., sygn. akt II K 243/00, zaopatrzony w klauzulę wykonalności z dnia 9 lutego 2006 r. zasądający od A. Z. na rzecz (...) w Holandii kwotę 220.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 lutego 1995 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 15.000 zł tytułem zwrotu kosztów związanych z powództwem cywilnym, a nadto wzajemnie zniósł koszty zastępstwa procesowego między stronami.

Sąd Okręgowy ustalił, że powódka pozostaje w związku małżeńskim z A. Z. od 1977 r. W 1978 r. małżonkowie zakupili spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), położonego przy ul. (...) w L.. Część pieniędzy przeznaczonych na zakup tego mieszkania w wysokości 3.000 dolarów amerykańskich, co stanowiło wówczas ok. 30% wartości mieszkania, pochodziło z darowizny przekazanej powódce przez jej matkę. Pozostała cena mieszkania pochodziła ze wspólnych pieniędzy małżonków. Od 1989 r. w małżeństwie zaczęły pojawiać się konflikty. Faktyczny rozpad małżeństwa nastąpił w 1990 r., kiedy to powódka wyjechała do Belgii w celach zarobkowych. Od tego czasu małżonkowie przestali prowadzić wspólne gospodarstwo domowe. Powódka przebywając w Belgii związała się z innym mężczyzną. Z kolei jej mąż w czasie pobytu powódki za granicą związał się z E. O.. W 1993 r. powódka wróciła do Polski. W tym czasie A. Z., bez udziału powódki, rozpoczął działalność gospodarczą, prowadzoną pod firmą (...). W ramach tej działalności zawarł umowę z pozwaną spółką na dostawy skór sprowadzanych z Ukrainy. Pod koniec 1994 r. A. Z. wyprowadził się ze wspólnego mieszkania małżonków i od tego czasu małżonkowie nie utrzymują ze sobą żadnych kontaktów. Od tego momentu powódka nie korzysta również z żadnych wpływów pieniężnych i oszczędności jej męża.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2005 r., sygn. akt II K 243/00, Sąd Rejonowy w Legionowie skazał A. Z. za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. na karę dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres trzech lat próby, tj. za to, że w okresie od 5 listopada 1994 r. do 17 lutego 1995 r. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej

doprowadził pozwaną spółkę do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w ten sposób, że będąc dyrektorem generalnym Wielobranżowej (...) zawarł z nią umowę w zamiarze jej niezrealizowania, a następnie wprowadzając w błąd stronę pozwaną poprzez podrobienie międzynarodowych samochodowych listów, których kopiami posłużył się jako autentycznymi, doprowadził do przekazania za pośrednictwem banku (...) w Holandii kwoty 96.000 dolarów amerykańskich, tj. równowartości 220.000 zł na konto spółki (...), które pobrał osobiście i nie zwrócił mimo niewywiązania się z umowy. Ponadto Sąd Rejonowy w Legionowie zasądził od A. Z. na rzecz (...) w W. w Holandii kwotę 220.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 17 lutego 1995 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 15.000 zł tytułem zwrotu kosztów związanych z powództwem cywilnym. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 4 maja 2005 r., a zaopatrzony został w klauzulę wykonalności w dniu 19 maja 2005 r.

Po wszczęciu postępowania egzekucyjnego okazało się, że jedynym składnikiem majątku, z którego można prowadzić skuteczną egzekucję jest ograniczone prawo rzeczowe w postaci spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w L., przysługujące A. Z. i T. Z. na zasadach wspólności ustawowej. W związku z tym w dniu 12 września 2005 r. pozwana spółka, będąca wierzycielem, wystąpiła do Sądu Rejonowego w Legionowie z wnioskiem o nadanie wyrokowi z dnia 25 kwietnia 2005 r. klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika, tj. powódce T. Z.. Postanowieniem z dnia 9 lutego 2006 r. Sąd Rejonowy w Legionowie nadał klauzulę wykonalności ww. tytułowi egzekucyjnemu przeciwko T. Z. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżonków. W dniu 6 października 2006 r. powódka wniosła zażalenie na to postanowienie, podnosząc, że zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Powódka w zażaleniu zarzuciła, że od bardzo długiego czasu nie ma kontaktu z mężem, który na początku lat dziewięćdziesiątych wyprowadził się od niej, pozostawiając ją samą z dwójką dzieci, nie łożył na utrzymanie rodziny; a wierzycielność

powstała z czynu niedozwolonego, z którego powódka nie osiągnęła żadnej korzyści majątkowej. Postanowieniem z dnia 5 lipca 2007 r., sygn. akt VIII Kzw 280/07 Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Pozwem z dnia 30 października 2006 r. powódka wniosła o ustanowienie rozdzielności majątkowej małżeńskiej z dniem 1 lutego 1990 r. Pozwany uznał powództwo. Sąd Rejonowy w Legionowie wyrokiem z dnia 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III RC 269/06, ustanowił rozdzielność majątkową małżeńską pomiędzy A. Z. a T. Z. z dniem 1 stycznia 1994 r. Na skutek apelacji Prokuratora Prokuratury Rejonowej w L., wyrokiem z dnia 16 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, sygn. akt IV Ca 979/08 zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że ustanowił rozdzielność majątkową małżeńską z dniem 1 stycznia 1996 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. można w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c., wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. Według Sądu Okręgowego, podstawą prawną nadania klauzuli wykonalności przeciwko powódce był art. 787 k.p.c., mimo że w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 9 lutego 2006 r. wskazano jako podstawę art. 781 § 2 k.p.c., art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c. i art. 26 k.k.w.

Sąd Okręgowy podkreślił, że obecnej powódki i jej mąż A. Z. nie pozostają już we wspólności majątkowej małżeńskiej. Zniesienie wspólności majątkowej nastąpiło z dniem 1 stycznia 1996 r. Brak jest zatem aktualnie majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską, z którego może być prowadzona egzekucja. Skoro w skład majątku wspólnego małżonków wchodziło spółdzielcze prawo do lokalu, to obecnie zarówno powódka, jak i jej mąż mają po 1/2 udziału we wspólności tego prawa. Przy czym małżonkowie nie przeprowadzili podziału majątku wspólnego, a zatem udział należący do powódki należy do jej majątku osobistego. I już tylko z tej przyczyny – zdaniem Sądu Okręgowego – powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Niezależnie od powyższego, powództwo należało uwzględnić również z przyczyn wskazanych przez powódkę, a dotyczących charakteru roszczenia zasądzonego tytułem wykonawczym. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że w niniejszej sprawie zastosowanie będą miały przepisy procesowe, jak i materialne dotyczące odpowiedzialności małżonka za zobowiązania współmałżonka w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r., tj. przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162 z 2004 r., poz. 1691). Jeżeli bowiem dług powstał przed wejściem w życie ustawy nowelizującej przepis art. 5 ust. 5 pkt 1 tej ustawy nakazuje do oceny odpowiedzialności małżonków za takie zobowiązanie stosować przepisy dotychczasowe, a zatem w szczególności art. 41 k.r.o. w dawnym brzmieniu (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2008 r. III CZP 77/08).

Zgodnie z art. 41 § 3 k.r.o. w brzmieniu sprzed 20 stycznia 2005 r. sąd może ograniczyć lub wyłączyć możliwość zaspokojenia się z majątku wspólnego przez wierzyciela, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, jeżeli ze względu na charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Wymagane jest zatem wykazanie przynajmniej jednej z dwóch wymienionych w tym przepisie przesłanek: charakteru zaspokajanej wierzytelności lub stopnia przyczynienia się dłużnika do powstania majątku wspólnego i jednocześnie wykazanie, że zaspokojenie z majątku wspólnego jest wbrew zasadom współżycia społecznego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w tym kontekście konieczne było przede wszystkim ustalenie źródła powstania wierzytelności jak i innych towarzyszących jej powstaniu okoliczności. Sąd Okręgowy przytoczył pogląd, że „Jeżeli zaciągnięte zobowiązanie byłoby sprzeczne z dobrem rodziny, a czynność nie pociągnęła przysporzenia do majątku wspólnego małżonków (np. zaciągnięcie kredytu na zaspokojenie jedynie osobistych potrzeb małżonka, np. na pokrycie kosztów hulaszczego trybu życia, na sfinansowanie kosztownej wycieczki zagranicznej), można byłoby uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego zaspokojenie tego typu wierzytelności z majątku wspólnego”.

Dług męża powódki powstał w wyniku czynu niedozwolonego. Sąd Okręgowy wskazał, że jest związany ustaleniami wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa (art. 11 k.p.c.). Niewątpliwie jest zatem, że mąż powódki został uznany winnym zarzucanych mu czynów i sąd karny zasądził od niego na rzecz pozwanej w niniejszej sprawie spółki odszkodowanie. Powódka nie uczestniczyła w jakikolwiek sposób w przestępczej działalności jej męża, co jest okoliczności bezsporną. Co więcej, z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że nie osiągnęła również z popełnionego przez jej męża przestępstwa żadnych korzyści materialnych. W czasie gdy doszło do popełnienia przestępstwa, a więc w okresie listopad 1994 r. – luty 1995 r. małżonkowie nie prowadzili wspólnie gospodarstwa domowego, byli w faktycznej separacji. Mąż powódki nie informował jej przy tym o prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Niewątpliwie, zaciągnięcie zobowiązania, wynikającego z tytułu wykonawczego było też sprzeczne z dobrem rodziny. Nie można bowiem uznać, bez wnikania nawet w motywy popełnienia przestępstwa, aby działalność przestępcza miała, co do zasady, na celu dobro rodziny. W ocenie Sądu Okręgowego, te okoliczności przemawiają za uznaniem, że ze względu na charakter przedmiotowej wierzytelności zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne zasadami współżycia społecznego.

Nie bez znaczenia pozostaje okoliczność, że przedmiotowe prawo do lokalu to jedyny majątek powódki, w którym zamieszkuje ona wraz z dorosłymi dziećmi. Egzekucja z tego prawa i ewentualne pozbawienie tego majątku powódki, w okolicznościach, w których nie odpowiadała ona w żaden sposób za działania dłużnika – swojego męża, i nie odniosła z przestępczego działania dłużnika żadnych korzyści, nie mogą być uznane za słuszne i zgodne z zasadami współżycia społecznego

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie zachodził szczególnie wypadek zasługujący na zastosowanie zasady słuszności i odstąpienie od zasądzenia kosztów według reguły odpowiedzialności za wynik sprawy. Należy bowiem zauważyć, że pozwany, będący wierzycielem współmałżonka powódki miał uzasadnione prawo do uzyskania tytułu wykonawczego również przeciwko powódce. Nie bez znaczenia pozostaje rodzaj wierzytelności, powstałej w wyniku czynu przestępczego, a więc mającej charakter odszkodowawczy. Dopiero po uzyskaniu przez pozwaną tytułu wykonawczego przeciwko powódce – małżonce dłużnika nastąpiła zmiana okoliczności przez sądowe ustanowienie rozdzielności majątkowej małżeńskiej między powódką i jej mężem, co miało znaczenie w niniejszej sprawie. Niezgodne z zasadami słuszności zatem byłoby, według Sądu Okręgowego, obciążanie pozwanej kosztami procesu w takich okolicznościach sprawy.

W apelacji strona pozwana zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu:

- naruszenie art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 3 k.r.o. (w brzmieniu sprzed nowelizacji z 2005 r.) poprzez jego błędne zastosowanie, wynikające z przyjęcia, iż charakter wierzytelności i zasady współżycia społecznego przemawiają jednoznacznie za koniecznością wyłączenia możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego powódki i jej męża, co w konsekwencji spowodowało pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności względem powódki;

- naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczenie w niniejszej sprawie ponad żądanie, polegające na oparciu rozstrzygnięcia na podstawie niewskazanej przez powódkę, tj. ustanowieniu rozdzielności majątkowej powódki i dłużnika z datą wsteczną po powstaniu tytułu wykonawczego, a więc na okoliczności o której mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

W konsekwencji, strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa jako bezzasadnego i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych, względnie na wypadek uznania potrzeby ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego, o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej spółki jest zasadna, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty są trafne.

Sąd Apelacyjny, co do zasady, podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, szczegółowo opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne. Sąd I instancji dokonał jednak wadliwej oceny prawnej zasadności powództwa, wynikającej z błędnej wykładni art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz niewłaściwego zastosowania art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 3 k.r.o.

Przed wszystkim całkowicie chybiony jest jednak zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. Skarżący upatruje naruszenia tego przepisu przez Sąd Okręgowy w oparciu rozstrzygnięcia na podstawie faktycznej niewskazanej przez powódkę, tj. na fakcie ustanowienia rozdzielności majątkowej z datą wsteczną. Jednak uważna lektura pozwu prowadzi do wniosku, że powództwo przeciwegzekucyjne zostało oparte również na tej podstawie. Powódka bowiem wskazała, że „...wnoszę – na wypadek zakończenia w trakcie trwania niniejszego postępowania sprawy o zniesienie wspólności majątkowej małżeńskiej, sygn. akt III RC 269/09 o pozbawienie ww. tytułu wykonawczego wykonalności wobec małżonki dłużnika ...” (pозew – k.3). Nie sposób więc zgodzić się ze skarżącym, że Sąd Okręgowy opierając rozstrzygnięcie na tej okoliczności naruszył art. 321 § 1 k.p.c., skoro powódka wyraźnie podniosła tę okoliczność na uzasadnienie sformułowanego w pozwie żądania.

Przechodząc do oceny pozostałych zarzutów, należy wskazać na wstępie, że Sąd Okręgowy zasadnie uznał, iż w niniejszej sprawie do oceny odpowiedzialności powódki majątkiem wspólnym za zobowiązana zaciągnięte przez jej małżonka zastosowanie będą miały przepisy k.r.o. i k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r. Jak wynika bowiem z ustaleń prawomocnego wyroku sądu karnego – Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 25 kwietnia 2005 r., wydanego w sprawie sygn. akt II K 243/00, czyn zabroniony będący źródłem zobowiązania męża powódki został popełniony w okresie od 5 listopada 1994 r. do 17 lutego 1995 r. Zatem wierzytelność pozwanej spółki powstała w tym okresie, a więc bez wątpliwości przed dniem 20 stycznia 2005 r. Wymaga przy tym podkreślenia, że sądy orzekające w niniejszej sprawie są zgodnie z art. 11 k.p.c. związane ustaleniami ww. wyroku co do popełnienia przestępstwa.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd, iż w wypadku powstania długu przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162 z 2004 r., poz. 1691) przepis art. 5 ust. 5 pkt 1 tej ustawy nakazuje do oceny odpowiedzialności małżonków za takie zobowiązanie stosować przepisy dotychczasowe (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 września 2008 r. III CZP 77/08).

Sąd Okręgowy wskazał na istnienie dwóch podstaw uzasadniających uwzględnienie powództwa. Po pierwsze, w ocenie Sądu Okręgowego, ustanowienie rozdzielności majątkowej (przed dniem 20 stycznia 2005 r. – zniesienie wspólności małżeńskiej) z mocą wsteczną, tj. z dniem poprzedzającym powstanie tytułu egzekucyjnego powoduje, że w świetle treści art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. „zobowiązanie ... nie może być egzekwowane” z majątku wspólnego małżonków, ponieważ brak jest majątku, z którego można by prowadzić egzekucję. Po drugie, według Sądu Okręgowego, zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala przyjąć, że „ze względu na charakter wierzytelności oraz stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego – zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego” (art. 41 § 3 k.r.o.). Takie ustalenie stanowi zaś podstawę do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c.

Wymaga zatem rozważenia, czy przynajmniej jedna ze wskazanych przez Sąd Okręgowy podstaw uzasadniała pozbawienie w niniejszej sprawie tytułu wykonawczego wykonalności.

Odnosząc się do pierwszej z podstaw, która zdaniem Sądu Okręgowego usprawiedliwiała uwzględnienie powództwa, należy wskazać, że skarżący myli się podnosząc, że małżonek dłużnika może oprzeć powództwo opozycyjne wyłącznie na podstawie wskazanej w art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. Nie budzi wątpliwości, iż małżonkowi dłużnika przysługują zarzuty „nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść” (art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c.). Nic nie stoi zatem na przeszkodzie, aby małżonek dłużnika wytoczył powództwo opozycyjne, powołując jako

jego podstawę okoliczności wskazane w art. 840 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. (zob. np. J.Jankowski w: K.p.c. Komentarz. Tom II, Warszawa 1997, s.858).

Małżonek, tak jak każdy inny dłużnik, nie może jednak opierać powództwa opozycyjnego na przepisach prawa procesowego, mogących stanowić podstawę zażalenia na klauzulę wykonalności. Nie ulega natomiast wątpliwości, że zagadnienie istnienia wspólności małżeńskiej podlega badaniu przy nadawaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika. Zatem, ustanie wspólności majątkowej po nadaniu klauzuli wykonalności, niezależnie od rodzaju zdarzenia będącego źródłem ustania tej wspólności (np. rozwód), nie stanowi okoliczności usprawiedliwiającej powództwo opozycyjne małżonka dłużnika (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 sierpnia 2006 r., I ACa 656/06, LEX nr 217225). W konsekwencji, małżonek dłużnika nie może skutecznie oprzeć powództwa przeciwegzekucyjnego na tym, że wspólność majątkowa została zniesiona, także po wydaniu tytułu wykonawczego (zob. E.Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej k.p.c., Warszawa 1998, s. 304, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 1961 r., 4 CR 957/60).

Oczywiste jest również, że faktyczne nieistnienie majątku, z którego można by prowadzić egzekucję świadczenia pieniężnego nie daje podstawy do uznania, że świadczenie „nie może być egzekwowane” w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Okoliczność ta bezsprzecznie rzutuje na skuteczność egzekucji i prowadzi do jej umorzenia na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. Jednak wyjaśnienie i ustalenie, czy i jakie przedmioty wchodzą w skład majątku, z którego może być prowadzona egzekucja musi być dokonywane na płaszczyźnie postępowania egzekucyjnego.

W tym kontekście trzeba wskazać, że zgodnie z art. 46 k.r.o. (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r.) do podziału majątku, który był objęty wspólnością ustawową, stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku. Zatem z chwilą ustania wspólności majątkowej małżonkowie mają udziały ułamkowe (co do zasady równe – art. 43 k.r.o.) w każdym z przedmiotów wchodzących dotąd do majątku wspólnego. Skoro zatem wspólność majątkowa ustaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją znosi (art. 52 § 2 k.r.o.), to oznacza, że od dnia 1 stycznia 1996 r. poszczególne składniki majątku powódki i A. Z. stały się przedmiotem ich współwłasności w częściach ułamkowych. Nie uchybia to oczywiście przepisom przewidującym możliwość ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym (art. 42 § 2 i 3 k.r.o.), czy też rozliczenia nakładów (art. 45 k.r.o.).

Konieczne jest podkreślenie, że istniejący tytuł wykonawczy uprawnia pozwanego do prowadzenia egzekucji przeciwko powódce wyłącznie z „majątku objętego wspólnością majątkową” (art. 787 § 1 k.p.c.). Rzecz jednak w tym, że wyrok Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 16 stycznia 2009 r., sygn. akt III RC 269/06, ustanawiający rozdzielną majątkową z dniem 1 stycznia 1996 r. wywarł skutek materialnoprawny w postaci zniesienia „majątku objętego wspólnością majątkową”. Innymi słowy, po uprawomocnieniu się wyroku z dnia 16 stycznia 2009 r. nie istnieją takie przedmioty majątkowe, które posiadałyby cechę, pozwalającą w świetle treści klauzuli wykonalności nadanej przeciwko powódce, na prowadzenie z nich egzekucji. Nie ma już bowiem rzeczy lub praw, wchodzących w skład majątku objętego wspólnością majątkową powódki i jej męża A. Z.. W szczególności spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), położonego przy ul. (...) w L. nie należy do „majątku objętego wspólnością majątkową”.

Jeżeli zatem organ egzekucyjny kontynuuje postępowanie egzekucyjne z tego składnika majątku w zakresie przypadającego powódce w tym prawie udziału, to bezsprzecznie „prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego”, co uzasadnia umorzenie postępowania egzekucyjnego w oparciu o art. 825 pkt 3 k.p.c. Skoro bowiem tytuł wykonawczy uprawnia do egzekucji przeciwko dłużnicze z „majątku objętego wspólnością majątkową”, to oczywiste jest, że egzekucja nie może być kontynuowana w wypadku, gdy z treści wyroku ustanawiającego rozdzielną majątkową jednoznacznie wynika, że taki majątek już nie istnieje. Wierzyciel może natomiast kontynuować egzekucję z majątku A. Z., w tym także z przypadającego mu udziału ww. spółdzielczym prawie do lokalu.

Konieczne jest jeszcze wskazanie, że takie stanowisko Sądu Apelacyjnego nie stoi w sprzeczności z powoływanymi orzeczeniami Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 sierpnia 2006 r., I ACa 656/06 oraz Sądu Najwyższego z dnia

18 października 1961 r., 4 CR 957/60, które to rozstrzygnięcia nie dotyczyły skutków zniesienia wspólności małżeńskiej z datą poprzedzającą powstanie tytułu egzekucyjnego, a odnosiły się jedynie do skutków zniesienia tej wspólności na przyszłość, już po nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika.

Z tych względów należy przyjąć, że ustanowienie rozdzielności majątkowej (zniesienie wspólności małżeńskiej) po nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, z datą poprzedzającą powstanie tytułu egzekucyjnego, nie stanowi w świetle treści art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. usprawiedliwionej podstawy powództwa opozycyjnego wytoczonego przez małżonka dłużnika.

Co do drugiej podstawy zaskarżonego wyroku, to trzeba przypomnieć, że zgodnie z art. 787 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r. w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności sąd, na wniosek małżonka dłużnika, orzekał również o ograniczeniu lub wyłączeniu możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego. Tym samym, w ramach postępowania o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika przedmiotem badania mogły być również okoliczności wskazane w art. 41 § 3 k.r.o. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1995 r., sygn. akt III CRN 24/95).

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności powódka jako małżonka dłużnika podnosiła w zażaleniu na postanowienie Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 9 lutego 2006 r. okoliczności, o jakich mowa w art. 41 § 3 k.r.o. Powódka wskazywała bowiem, że uzyskanie przez wierzyciela (pozwanego) zaspokojenia z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, z uwagi na długotrwałą faktyczną separację małżonków i związanym z tym nieprzyczynianiem się przez A. Z. do utrzymania rodziny, charakter wierzitelności, której źródłem jest czyn niedozwolony, a także nieosiągnięcie przez powódkę korzyści z tego czynu (zażalenie – k.826-828 akt II K 243/00). Zarzuty te były przedmiotem oceny Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, rozpoznającego ww. zażalenie (k.914 akt II K 243/00). Tożsame okoliczności zostały wskazane w pozwie wniesionym w niniejszej sprawie w ramach podstawy faktycznej uzasadniającej pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego (uzasadnienie pozwu – k.5-7). Konieczne jest wobec tego rozstrzygnięcie, czy możliwe jest skuteczne wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego przez małżonka dłużnika na podstawie art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w oparciu o okoliczności, które były już przedmiotem badania w ramach postępowania o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika. W ocenie Sądu Apelacyjnego, odpowiedź na tak postawione pytanie może być tylko negatywna.

Należy podzielić pogląd, że „Gdy sąd w postępowaniu klauzulowym oddalił zażalenie dłużnika, a następnie dłużnik na tych samych podstawach oparł powództwo opozycyjne, sąd rozpoznający sprawę w procesie powinien wydać wyrok oddalający to powództwo bez ponownego rozpoznawania powołanych w nim okoliczności” (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 541/07, tak też np. H.Pietrkowski: K.p.c. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne, Warszawa 2006, s.189, t.3). Wydane w postępowaniu klauzulowym postanowienie nie jest, co prawda, objęte powagą rzeczy osądzonej, niewątpliwie jednak prawomocne postanowienie wydane w tym postępowaniu wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy (art. 365 k.p.c.). W konsekwencji, ponowne badanie w sprawie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności okoliczności, które były już badane przez sąd w postępowaniu klauzulowym naruszałoby art. 365 k.p.c.

Z tego powodu trzeba uznać, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że ponowne badanie okoliczności, o jakich mowa art. 41 § 3 k.r.o., wskazanych przez powódkę jako podstawa powództwa, było w niniejszej sprawie dopuszczalne. Inaczej rzecz ujmując, okoliczności te – niezależnie od ich oceny w świetle przesłanek określonych w art. 41 § 3 k.r.o. – nie mogą usprawiedliwiać pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, a zaskarżony wyrok zapadł w tym zakresie z naruszeniem art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 3 k.r.o.

Dlatego też, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w oparciu o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 41 § 3 k.r.o. oddalił powództwo, jako bezzasadne oraz na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 461) zasądził od powódki na rzecz pozwanej

spółki kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu połowy kosztów zastępstwa procesowego, mając na uwadze sytuację majątkową i powódki i jej subiektywne przekonanie o zasadności powództwa. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił natomiast apelację w zakresie dalej idącego żądania skarżącego w zakresie kosztów procesu, jako bezzasadną.

Nadto, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 ww. rozporządzenia zasądził od powódki na rzecz pozwanej spółki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu połowy kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym (art. 102 k.p.c.).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.